

D. K.: – Dzīvnieku skaits pieaug, ganāmpulku daudzums mazinās. Tas ir ļoti normāli, notiek koncentrācijas process. Tas dod iespēju saimniekiem mehanizēt savus darbus un kļūt efektīvākiem. Mums vidēji saimniecībā ir 27 dzīvnieki, tās ir ļoti mazas saimniecības. Kāda ekonomiskā saimniekošana ar tik mazu ganāmpulku? Ar 50 ha vidējo zemes platību var bez bažām vismaz 300 aitū mātes turēt. Viss ir atkarīgs no zemes. Ja to nekops un tikai cerēs, ka augs nezin kas, tad, protams, neaugs. Zeme ir jākopj. Viss ir atkarīgs no ražības.

– Vai jaunie cilvēki nāk darboties aitkopības nozarē?

– Redzam ļoti pozitīvu tendenci. Mūs, vecīšus, kļūst aizvien mazāk. Aitkopība var būt viena no nozarēm, kas var būt ļoti veiksmīga papildu nodarbe. Lielais saspringtais darbošanās laiks ir jēru dzimšanas laiks. Protams, ar nosacījumu, ka saimniecībai ir darbinieki lopbarības vākšanai un ir vajadzīga tehnika.

D. B.: – Daudzi, kas sāk darboties aitkopībā, uzskata, ka šajā nozarē nevajag ieguldīt naudu. Varētu teikt, labi, nevajag ieguldīt daudz naudas, bet ir jāiegulda daudz laika. Ir vajadzīga zināšanas, lai uzturētu kaut 10–30 aitū mātes. Jāsaprot, kas ar tām ir jādara labu rezultātu sasniegšanai. Mazās saimniecības, to ir lielākā daļa, nereti kropļo tirgu. No šīm saimniecībām uz kautuvi aizved ļoti daudz nekvalitatīvu dzīvnieku.

D. K.: – Saimniecību, kur ganāmpulkā ir vismaz 50 dzīvnieku, mums Latvijā ir nedaudz vairāk par 200. Pavisam aitas ir reģistrētas 3800 novietnēs. Mazās visas ir piemājas aitū saimniecības ar 1–5 aitū mātēm, kur saimnieki audzē aitas sev un tirgu nepiepilda. Saimniecībās ar 50 dzīvnieku ganāmpulku labākajā gadījumā ir 30 aitū mātes. Latvijā tikpat kā nav ganāmpulku, par kuriem varētu runāt kā par tirgū pieprasīta produkta ražotājiem.

D. B.: – Ar tik mazām saimniecībām ir ļoti grūti kooperēties. Ja vajadzētu komplektēt eksporta partiju, to būtu ļoti grūti izdarīt atšķirīgās kvalitātes dēļ. Lielās saimniecības spēj nodrošināt kvalitāti, piemēram, liemeņa svaru 18–22 kg. Mazajās saimniecībās uz to pat neskatās. Arī Latvijas veikali pieprasa visu gadu puslīdz vienādas kvalitātes gaļu savos plauktos. Mēs virzāmies uz to, lai ražotu augstas kvalitātes gaļu. Ja vēl kautuves piedāvātu atbilstošu cenu...

D. K.: – Mēs par šo tēmu sākām sarunas ar kautuvēm, bija iecere rīkot aitkopju sapulci, bet Covid-19 pandēmija tās apturēja. Nevar maksāt aitkopjiem vienādu cenu, ja liemenim ir atšķirīgs muskuļu un kaulu daudzums. Mūsu projektā pierādījām, kurām šķirnēm ir vairāk gaļas un kurām vairāk kaulu. Bija iecere,

ka kautuves sāks diferencēt samaksu. Tās ir vienīgās, kas var motivēt ražot augstas kvalitātes gaļu. Liemeņu klasifikāciju atbilstoši ES prasībām apstiprināja cūku un liellopu liemeņiem. Aitū liemeņiem to neapstiprināja neliello kautuvju dēļ. Tām, algojot kvalitātes noteikšanas ekspertus, būtu lieli papildu izdevumi. Tas arī ir bremzējošs nosacījums.

D. B.: – Latvijā ļoti daudz – gandrīz 50% aitū – kaujam pašpatēriņam. Esam novērojuši, ka kautuves dodas uz mazajām saimniecībām pirkt jērus un maksā mazāku cenu nekā lielo ganāmpulku saimniekiem. Patlaban kautuves ir sapratušas – tām ir izdevīgāk vienā saimniecībā ierasties un nopirkt 50 jērus. Lielās saimniecības ne vienmēr var apmierināt šādu pieprasījumu.

– Kas notiek ar aitū vilnu un ādu? Vai ir redzams risinājums šim samezģojumam?

D. K.: – Tā ir visas Eiropas problēma. Notiek dažādi mēģinājumi – vilnu varētu izmantot kā augsnes ielabotāju, nogāžu stiprināšanai, kā siltuma materiālu. Ir ļoti daudz ieceru, tomēr tie ir uzplaisnījumi.

D. B.: – VAS Latvijas valsts meži pērn sāka uz jaunaudzēm likt vilnu, lai meža zvēri nenograuz kociņiem galotnītes. Bet atkal – būtu jāsaprot vilna nelielās šķipsniņās. Kad sāk ieguldīt naudu, kļūst neizdevīgi. Aizpērn bija brīnišķīgs projekts ar Rīgas tekstila un mākslas dizaina vidusskolu. Savācām no gandrīz visām Latvijas aitū šķirnēm vilnu, pārstrādājām, iedevām viņiem, un 12. klases skolēni izveidoja patiešām dažādus augstas kvalitātes produktus, tostarp apģērbus, rotaļlietas, somas. Varētu ieguldīt naudu un darboties, tomēr tā ir vesela nozare, kas būtu jāpārveido, un jāizglīto pircējs.

D. K.: – Tie bija produktu prototipi. Jautājums ir par to, ka vajadzīga rūpnieciska ražošana. Pagaidām ar šīm lietām īsti nesokas. Agrāk vēlējamies izveidot vismaz vienu vietu, kur vilnu mazgāt. Kāpēc neizdevās? Mazgāšanas laikā rodas notekūdeņi. Tie ir jāattīra. Bija jautājums – kas investēs? Zemē šos notekūdeņus nelies tāpēc, ka to sastāvā ir lanolīns un to arī vajadzētu kaut kā izmantot. It kā parādījās Spānijas investori, kas būtu gatavi pirkt tīru vilnu bērnu apģērbu ražošanai, tomēr viņi pazuda. Tās ir milzīgas investīcijas. Pretim ir jābūt sadarbības partnerim.

D. B.: – Sintētiskos materiālus ražot ir daudz lētāk. Patērētājs ir izaudzināts, lai pirktu tos. Ar vilnu mums nesokas tāpat kā igauņiem un lietuviešiem.

D. K.: – Līdzīgi kā ar ādām. Kautuves ādas uzskata par problēmu, jo tās ir jāutilizē.

D. B.: – Mums vajadzētu veidot nišas produktu ražošana.

D. K.: – *Ķoņu dzirnavās* ārzemju tūristi ir priecīgi par to, ka var nopirkt dabisku produk-

tu. Tomēr šāds modelis nav visā Latvijā, mūsu valsts nevar pēkšņi kļūt par šādā veidā darbojošos viesu māju. Dzīvnieku skaitam palielinoties, rodas jautājums, kur likt vilnu. Atbildes patlaban nav.

– Latvijā darbojas bioloģiskie un konvencionālie aitū audzētāji. Vai viņu pārdošanas produkta cena atšķiras?

– Lielākā daļa saimniecību, tostarp tās, kam sertifikāta nav, darbojas ar bioloģiskajām metodēm. Sertifikāta iegūšana apgrūtina, daudzi cilvēki teic, ka viņi neestrādā subsidiju dēļ. Viņu pārliecība liek barot aitas ar ganību zāli, nebarot tās ar antibiotikām, entās reizes piebarot ar piedevām. Īstas konvencionālās saimniecības, manuprāt, ir pāris, piemēram, Kristapa Melbārža saimniecība *Mežoki*, vēl *Dagdas jēri*.

D. B.: – Mazāk nekā 50% saimnieku darbojas ar bioloģiskajiem sertifikātiem. Jaunā KLP nemotivē pāriet uz tīru bioloģisko lauksaimniecību.

D. K.: – Mums dažkārt ir tendence visu nedaudz pārspīlēt. Citās valstīs bioloģiskās saimniecības darbojas vēl intensīvāk nekā Latvijā, tomēr tad jautājums – ko mēs vēlamies ar savu stingrību? Tas pats selēns. Selēna preparāti ir vajadzīgi dzīvniekiem, lai tie nesaslimtu ar baltmuskuļu slimību un nenobeigtos. Man ir jāprasa atļauja to barošanai. Tomēr mēs zinām, ka Latvijā augsne selēna nav. Kāda starpība – es esmu konvencionālais, bioloģiskais vai integrētais ražotājs? Tā ir ES direktīva, kuru pārspīlēti pieņemam. Tad ir jautājums – vai mums ikvienam vajag to barot? Saprotu – profilaktiski nedrīkst, bet ārstēt drīkst. Bet varbūt labāk profilaktiski, lai nav jāārstē? Atbildes nav. Saka – selēns ir inde. Ja pārāk daudz baro ar selēnu, dzīvnieks aiziet bojā. Vēl piemērs. Ja pie manis nāk saimnieks no citas saimniecības, konvencionālais, un gana savus dzīvniekus manā bioloģiskajā pļavā, vai ganības kļūst par bioloģiskajām ganībām? Nē. Arī mēslu pirkšana. Es drīkstu kādu daļu kūtsmēslu pirkt no konvencionālajiem ražotājiem. Te ir pretrunas. Ganīt nedrīkst, pirkt drīkst.

Aitkopība ir ļoti pietuvināta bioloģiskajai saimniekošanai. Līdzīgi kā gaļas lopkopība.

Vienu brīdi pacēla jautājumu par integrēto lopkopību, tā atrodas pa vidu bioloģiskajai un konvencionālajai lopkopībai. Mums pagaidām šādas *pa vidu* iespējas nav.

Pareizi ir darboties videi draudzīgi. Dānijā kaimiņu saimniecības parasti darbojas atšķirīgās nozarēs, viena ar graudkopību, otra ar lopkopību. Kooperējas abi – no piena lopkopības ir mēsli, no graudkopības graudi. Līdz ar to visu veidu tehnika vienam saimniekam nav vajadzīga. Abi ir bioloģiskie ražotāji. Mums teic, ka vienā saimniecībā ir jābūt visai tehnikai.